

OPPIMASSA OHJAUKSELLISISSA KOHTAAMISISSA – MINUSTA ON MONEKSI?

Annukka Tapani, VTT, KM, YTM, yliopettaja
Tampereen ammattikorkeakoulu
annukka.tapani@tamk.fi

Juha Lahtinen, KM, sivutoiminen tuntiopettaja
Tampereen ammattikorkeakoulu
juha.lahtinen@tamk.fi

Heidi Lehtonen, KM, suunnittelija
Tampereen ammattikorkeakoulu
heidi.lehtonen@tamk.fi

1 JOHDANTO

Törmäilyä, kohtaamisia, opetusta, ohjausta, haastamista, pohdintaa, yhdessä ja yksin. Kuvaus voisi olla suoraan ammatillisen opettajan arjesta. Tässä kuvaus tarkoittaa kuitenkin Opetushallituksen rahoittaman ja Tampereen ammattikorkeakoulun toteuttaman ”Oppimista ohjauksellisissa kohtaamisissa”, lyhyemmin OOK – koulutushankkeen toimintaideologiaa. Toimintakonseptiin kuuluu aloitus- ja lopetusseminaarit sekä niiden välillä viisi teemoiteltua täydennyskoulutuskohtaamista, joita kutsutaan törmäilyiksi. Kohtaamisten teemoina ovat: 1. oppiminen, osaaminen ja arviointi, 2. oppimisen ja oppijoiden monimuotoisuus, 3. yhteiset opinnot ja osaamisvaatimukset, 4. autenttinen oppiminen ja verkostot sekä 5. hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden edistäminen. Kevään 2016 aikana törmäilivät ammatillisen toisen asteen ja perusasteen opettajat ja opinto-ohjaajat, syksyllä 2016 vuorossa ovat lukion ja ammatillisen toisen asteen opettajat ja opinto-ohjaajat.

Toimintakonseptin taustalla on opettajien kommentit siitä, että oppimista ja ideoita syntyy seminaareissa ja oppimistapahtumissa yleensä eniten ja parhaiten kahvitauoilla. Koulutushankkeen ajatus onkin toimia ”laajennettuna kahvitaukona”, jossa ollaan teemoitellun asian äärellä, mutta mahdollisimman vapaamuotoisesti. Törmäilyä on tarkoitus tapahtua kolmitasoisesti: omia ajatuksia toisten ajatuksiin peilaten, eri alojen kohtaamisten kautta ja kolmantena eri koulutusmuotojen välillä. Tausta-ajatuksena koko toiminnalle, mutta myös jokaiselle yksittäiselle törmäilylle, on sosiokonstruktivismi. Tämän vuoksi toiminta on rakennettu huomioiden ajatus, että oppiminen on samaan aikaan yksilöllinen, samaan aikaan sosiaalinen ilmiö: oppiminen vaatii aikaa reflektoida ajatuksia yksin, mutta myös törmäyttää niitä toisten kanssa ja jakaa ajatuksia, kummasteluja ja ihmetyksiä. Opettajan ja ohjaajan työssä vuorovaikutusosaaminen, ohjaamisosaaminen ja dialoginen lähestymis- ja toimintatapa ovat avaintaitoja. Taidot eivät kehity tyhjiössä, tarvitaan reflektointitiloja, mahdollisuutta törmäyttää omia ajatuksiaan ja käsityksiään. Toisaalta taustalla on myös ajatus

ja toive sosiokognitiivisten ristiriitojen aiheuttamisesta: niillä tarkoitetaan eri yksilöiden ja oman ajattelun ja käsitysten poikkeamista. Liiallinen poikkeama voi kannustaa pitäytymään omissa näkökannoissaan, mutta parhaassa tapauksessa se innostaa ponnistelemaan uuden oppimiseksi. Ryhmän merkitys oppimiseen on moninainen: toimiessaan se vahvistaa opiskelumotivaatiota, oppimisprosessin emotionaalisuutta ja kannattelee opiskelijaa epäonnistumisen hetkillä. (Repo-Kaarento 2010, 24-25; Doise & Mugny 1984.) Tässä ryhmätoimintaa käytetään myös demonstraationa siitä, millaisia kokeiluja opettajat voivat omassa opetuksessaan tehdä ja millaisia kokemuksia he itse osallisina näistä kokeiluista saavat. Ryhmä toimii siis myös opetusmenetelmälaboratoriona.

Törmäily perustuu ajatuskaavaan, että tieto muuttuu taidoksi toiminnan, vuorovaikutuksen ja verkostoitumisen kautta ja hyödyttää näin kaikkia avittaen jokaista osallistujaa sosiaalisella pääomalla, jota syntyy vain verkostojen ja yhteisten kohtaamisten kautta. Tällä toiminnalla on havaittu olevan voimauttavaa vaikutusta opettajien ja ohjaajien työssäuudistumiseen ja sitä kautta työhyvinvointiin. Opettajuus on koko ajan murroksessa ja muutoksessa: opettajan työ on muuttunut ohjaukselliseen, verkostoituvaan, oppimisen edistäjän suuntaan, samoin kuin konsultin ja yrittäjämäisen toimijan suuntaan (ks. Luukkainen 2008; Tapani 2013). Teemoitelluilla kohtaamisilla on pyritty antamaan opettajille eväitä muuttuvan maailman ja opetusmaailman kohtaamisiin. Tätä on tuettu yhteisöllisillä ja osallistavilla opetusmenetelmillä, mutta myös ryhmän ohjaajatiimin omalla heittäytyvällä esimerkillä. Yrittäjämäinen opettajuus vaatii monitaitoisuutta ja opettajat ovat avainasemassa omien opiskelijoiden yrittäjämäisyyden ja yritteliäisyyden edistäjinä, tai estäjinä. Artikkelin tavoitteena on arvioida sekä toiminnan teoreettista taustaa että käytännön toteutusta: artikkelissa arvioidaan sosiokonstruktivismiin toimivuutta törmäilytoteutuksen taustalla sekä yrittäjämäisen opettajuuden edistämistä kahdella tasolla a. osallistuneiden opettajien kehitymisessä monitaitoisiksi, rohkeiksi osajiksi ja kokeilijoiksi sekä b. omassa toiminnassamme täydennyskoulutusryhmän vetäjätiiminä.

2 TAUSTANA JA HAASTEENA SOSIOKONSTRUKTIVISMI JA YRITTÄJÄMÄINEN OPETTAJUUS

Sosiokonstruktivismi on tässä toiminnassa ohjauksellisten kohtaamisten peruskivi. Sen mukaan oppimiseen kuuluu yhteisöllisyys ja ajatus siitä, että tieto rakentuu jakamalla ja pohtimalla sitä ääneen muiden kanssa. Toiminta koulutusryhmässä noudattaa yhteistoinnallisuuden periaatteita: ryhmän jäsenten positiivista riippuvuutta toisistaan, monipuolista ja avointa vuorovaikutusta ryhmän jäsenten kesken, yksilöllistä vastuuta, ryhmän toiminnan ja oppimisen arviointia sekä yhteistyötaitojen tunnistamista ja kehittämistä. (Virtuaaliammattikorkeakoulu [viitattu 27.9.2016]; Lavonen, Meisalo et al [viitattu 27.9.2016].) Tavoitteena on ollut luoda käytäntöyhteisö (Wenger 1998), joka tarkoittaa ihmisryhmää, joka on kiinnostunut samasta aiheesta, jonka jäsenet ovat säännöllisesti vuorovaikutuksessa keskenään ja he oppivat toisiltaan, usein myös huomaamattaan (Repo-Kaarento 2010, 19).

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa oppijan rooli omana tiedon tuottajanaan on keskeinen: opiskelija nähdään keskeisenä tiedon tuottamisen osapuolena (Taikopeda [viitattu 27.9.2016]). Konstruktivismi, tässä tapauksessa vielä korostetusti sosiaalinen konstruktivismi, tarkoittaa sitä, että oppija itse rakentaa tietonsa ja käsityksensä asioista. Kieli jäsentää ajattelua ja toimintaa ja opiskelijoita kannustetaan vaikenemisen sijasta aktiivisuuteen. Tämän vuoksi yhteistoiminnalliset työskentelytavat sopivat hyvin valitun oppimiskäsityksen todentamiseen. (Repo-Kaarento 2010, 35, 39.)

Oleellista oppimisessa on ollut saada aikaan hyväntahtoinen ilmapiiri: osallistujan täytyy voida luottaa siihen, että opettaja ja kanssaoppijat tahtovat hänelle hyvää (Rauste-von Wright, von Wright & Soini 2003). Hyväntahtoista ilmapiiriä voi rakentaa muun muassa tilaja luokkajärjestelyin: osallistujilla on mahdollisuus nähdä toisensa, jolloin heidän vuorovaikutuksensa helpottuu (Repo-Kaarento 2010, 39). Ammatissa toimivien opettajien yhtenä oppimismahdollisuutena on nähty vuorovaikutus toisten opettajien kanssa, muodollisessa ja epämuodollisessa valmennuksessa (Miten opimme 2004, 212).

Haasteena ammatissa toimivien opettajien koulutukselle on aika, eritoten nyt koulutusleikkausten ja säästöjen aikana. Tämä on todettu haasteeksi myös tutkimuksissa: yleensä koulutuksena järjestetään yksi kontekstistaan irrotettu työpaja, kun sen sijaan pitäisi järjestää toimintoja, jotka kannustavat opettajia kehittämään oppimisyhteisöjä. Toimintojen pitäisi olla pitkäkestoisia ja luoda tilaisuuksia kokemusten jakamiseen ja keskusteluihin. Opettajien oppimisyhteisöissä pitäisi ottaa huomioon myös jäsenten erilainen koulutustausta ja erot oppimisvalmiuksissa. (Miten opimme 2004, 227.)

Yrittäjämäistä opettajuutta voidaan kuvata seuraavien määritelmien kautta: opettajan uusi rooli (pois paremmin tietäjän roolista) kohti vertaisuutta, suunnitelmallinen hetkessä eläminen, oma-aloitteisuus, riskinotto, luottamus omiin ja opiskelijoiden kykyihin, epäonnistumisen sieto ja aktiivisuus. Opettajan tehtävä on luotsata opiskelijat kohti oppimisen mahdollisuuksien havaitsemista, pois passiivisista tiedon vastaanottajista kohti toisilta oppimisen mahdollisuuksia. Uusien ja erilaisten mahdollisuuksien etsintä korostuu ja monitieteisyys nähdään voimavarana. Oppijalle annetaan vastuuta, kannustetaan tekemään itse, ohjataan havaitsemaan mahdollisuuksia ja tarttumaan niihin. (Tapani & Ketko 2013, 84-85; myös Carrier 2005; Gibb 1993.)

Opettajalla, tilannetta ohjaavalla henkilöllä on merkitystä siihen, millaiseksi toiminta kehittyy. Hyviä ohjaajia muistellessa tulee mieleen usein muistot inhimillisyydestä, omien virheiden ja puutteellisuuksien hyväksymisestä. On arvokas asia, jos opettaja, ryhmän ohjaaja, pystyy kertomaan omista oppimiskokemuksistaan ja kertomaan omista onnistumisistaan, mutta myös epäonnistumisistaan. Ohjaamisen kannalta omakohtaiset ja elävät kokemukset oppimisprosessiin ja ylipäätään opettamiseen kuuluvista kokemuksista ovat hyviä. (Repo-Kaarento 2010, 60.) Yrittäjämäinen opettaja voidaan siis nähdä ilmapiirin rakentajana, oppimisen mahdollistajana, mutta silti tavoitteellisesti oppimisprosessia fasilitoivana merkittävänä persoonana.

3 AINEISTONA JA VASTAUKSENA HAASTEISIIN OHJAUKSELLISTEN KOHTAAMISTEN TOTEUTTAMINEN

OOK-hankkeen tavoitteina on luvattu saada aikaan yhteistä ymmärrystä osaamisesta, ohjausosaamista ja viestintätaitoja sekä toimintamalliehdotus nivelvaiheen yhteistyölle. Tähän mennessä ensimmäinen törmäilyvaihe on saatu päätökseen: kevään 2016 aikana ohjauksellisissa kohtaamisissa törmäilivät perusasteen ja ammatillisen toisen asteen opettajat ja opinto-ohjaajat. Näihin törmäilyihin osallistui 104 henkilöä. Nyt syksyn 2016 aikana on menossa lukion ja ammatillisen toisen asteen opettajien ja opinto-ohjaajien kohtaamiset. Tässä luvussa kuvataan ohjauksellisten kohtaamisten toteuttamista sekä omaa toimintamme ohjaajina kevään 2016 aikana.

3.1 Ohjaukselliset kohtaamiset

Kohtaamisten kesto on ollut kolme tuntia kerrallaan, joko aamupäivällä tai iltapäivällä, viikonpäivää vaihdellen. Rakenne on niissä aina samanlainen. Ohjelman yhteydessä osallistujille lähetettiin ennakotehtävä, joka kevään ajan oli koko ajan sama: mitä tuon tilaisuuteen ja käsiteltävään teemaan, mitä etsin ja mitä tarjoan muille. Ennakotehtäviä ei lähetetty ryhmän ohjaajille etukäteen, vaan ne tuotiin mukana lokikirjaan kirjattuina. Lokikirja jaettiin aloitusseminaarissa kaikille osallistujille, se oli perinteinen vihko, joita oli tarjolla erivärisiä ja –kokoisia. Niihin osallistujat saivat kirjoittaa koulutustilaisuuksien aikana muistiinpanoja, mutta myös muita mieleen tulevia asioita: aluksi todettiin, että jos vaikka viikonlopun kauppalista alkaa painaa mieltä, se on hyvä kirjoittaa ylös vihkoon. Muutoin sitä miettii koko koulutustilaisuuden ajan ja muu menee ohi korvien. Kaikki yhdessä tuotetut aineistot dokumentoitiin kuvallisesti tai sanallisesti ja kevään päätteeksi osallistujille toimitettiin kollaasi, jossa nämä tehdyt tehtävät ja pohdinnat olivat nähtävillä. Lokikirjamerkinnoista osallistujat tekivät päätöseminariin kuvallisen esityksen, esimerkiksi posterin. Yksi osallistuja oli tehnyt oppimismatkastaan jopa lyhytelokuvan.

Törmäilyjen kulku oli seuraava: ennakotehtävien purku kaikille nähtäväksi, teemaan liittyvä asiantuntija-alustus, törmäilyvaihe erilaisia toiminnallisia menetelmiä käyttäen ja lopuksi oma ”hiljainen hetki”, oppimisajatusten kirjaaminen lokikirjaan. Jokaisessa kohtaamisessa noudatetaan ryhmädynamiikan perusajattelua: aloitus ja ryhmäytyminen, aiheen käsittely ja ryhmän päättäminen (ks. Tapani ja Joensuu 2013, 53; Repo-Kaarento 2010, 75). Ryhmädynamiikan huomioiminen on tärkeää sosiokonstruktivistisen ja yhteistoiminnallisen oppimisen helpottamiseksi: jokaiseen kohtamiseen on tähän asti tullut koolle hieman eri ryhmä kuin edellisellä kerralla eli osa osallistujista tulee toisilleen hyvinkin tutuiksi, mutta uusien ryhmäläisten saaminen tasavertaisiksi jäseniksi on ryhmäyttämismenetelmin tärkeää. Kohtaamiset on järjestetty aina eri paikassa ja tilassa eli samalla olemme tutustuneet erilaisiin oppimisympäristöihin. Menettelystä tuli kevään päätteeksi hyvin positiivista palautetta osallistujilta. Tilaisuuden alkuun on saatu kuulla ajankohtaiskatsaus siitä, mitä ky-

seisessä oppimisympäristössä kulloinkin on ollut meneillään. Tällä menettelyllä on törmäytetty käsityksiä siitä, millaista on tällä hetkellä perusopetuksen, millaista ammatillisen opetuksen arki.

3.2 Toteutuksen kuvaus

Kohtaamisia toteuttamassa on ollut koko ajan sama tiimi, joka on suunnitellut sisällöt ja arvioinut onnistumista. Havaintoja on kerätty heti kohtaamisten jälkeen omissa lyhyissä palauteistunnoissa, mutta myös yhteisissä suunnittelupalavereissa omia havaintoja vertailen sekä palautelomakkeita tarkastellen. Tässä artikkelissa keskitytään päätyneen törmäilykokonaisuuden eli kevään 2016 arviointiin. Arviointi perustuu siis tiimin (3 jäsentä, tämän artikkelin kirjoittajat) havaintoihin sekä osallistujien koulutuksen aikana tuottamaan erilaiseen kirjalliseen ja kuvalliseen aineistoon sekä palautelomakkeisiin. Havaintojen luotettavuutta lisää tiimin jäsenten erilaiset roolit ja toimenkuvat suhteessa tähän hankkeeseen sekä ylipäätään opettajankoulutukseen: yksi tiimin opettajajäsen on toiminut ammatillisena opettajankouluttajana ja täydennyskouluttajana Tampereen ammattikorkeakoulussa kuuden vuoden ajan, toinen opettaja on tullut yrittäjätaustaisena mukaan tähän täydennyskoulutushankkeeseen. Suunnittelija on toiminut ammattikorkeakoulussa ammatillisen opettajankoulutuksen suunnittelijana ja nyt vähitellen mukana hankkeissa. Tiiminä emme myöskään ole aiemmin toimineet tässä kokoonpanossa.

Sosiokonstruktivismi toimi niin koko törmäilykokonaisuuden kuin yksittäisen törmäilynkin taustalla: kokonaisuus oli suunniteltu niin, että yksilö ottaa vastuuta omasta oppimisestaan eri teemoihin liittyen ja miettii omaa osaamistaan suhteessa niihin (vrt. ennakkotehtävät, lokikirjamerkinnät). Kuitenkin hänen ajatuksensa jalostuu, kun jakaa mietteitään eri teemoista yhdessä toisten kanssa. Koko törmäilyn päätösseminaarissa, lokikirjamerkintöihin pohjautuvassa posterinäyttelyssä, hän nostaa omaa yksilöllistä oppimistaan taas uudelleen esille. Samoin yksittäisessä törmäilyssä hän valmistautuu teemaan, oppii yhdessä toisten kanssa ja lopuksi vielä lokikirjamerkintöjensä avulla palaa yksilölliseen oppimiseensa.

Kohtaamisten onnistumisesta voidaan todeta, että ryhmäytyminen on niissä onnistunut yli odotusten: kevään aikana ryhmältä saatiin palautetta, että

”toivottavasti tähän ei tule enää uusia osallistujia, kun meillä on niin kiva porukka koolla”.

Ryhmäytymisen onnistumista kuvaa myös joidenkin osallistujien rohkaistuminen keskusteluun osallistumiseen: alussa muutama osallistuja oli enemmän tarkkailijan roolissa, mutta kevään edetessä jo rohkeni ottamaan kantaa ja olemaan ”esillä”. Viimeisellä loppuseminaarikerralla toukokuussa osallistujien esitellessä tärkeimpiä lokikirjahavaintojaan saatiin hyvä kuvaus siitä, kuinka osallistujat olivat tarttuneet tarjottuihin mahdollisuuksiin: yhteistoiminnallisia opetusmenetelmiä oli alettu kokeilla, yritystaustaisia vierailijoita uskallettiin kutsua omaan luokkaan, uudenlaisia oppimisympäristökokeiluja ja –vierailuja suunniteltiin. Uskaltautuipa joku opettaja ohjaajaksi Yrityskyläänkin, jossa hän kohtasi ison joukon pirkkanmaalaisia kuudesluokkalaisia. Viimeisellä törmäilykerralla osallistujat myös kirjoittivat

itselleen kirjeen, lupauksen jostain uudesta kokeilusta. Kirjeet suljettiin saman tien kirjekuoreen, niitä ei näytetty muille ryhmäläisille tai ohjaajille ja ne postitettiin heille TAMKista vasta syyskuun puolivälissä, jolloin he saivat muistutuksen toimintalupauksestaan.

Ohjaajina ja tiiminä koimme pienenä epäonnistumisena sen, että tarjolla oli ajankohtainen kattaus koulutuskentän muutoksia tiiviissä paketissa, mutta osallistujia olisi saanut olla enemmän. Tiimissä keskusteltiin moneen kertaan siitä, että voiko ryhmä ryhmäytyä liian hyvin, vaikkakin siis toimijat olivat toisilleen entuudestaan vieraita. Kehotimme joka kerta osallistujia ottamaan mukaan ainakin yhden uuden jäsenen ja erityisesti päätösseminaariin toivoimme osallistujien kutsuvan jonkun verkostonsa jäsenen, mieluummin lukiopuolelta, jotta olisi saatu tiedonsiirtoa uudelle aloittavalle ryhmälle jo yhdessä tehtyä. Heille laadittiin oikein kutsukortitkin. Kukaan ei kuitenkaan tuonut ketään uutta osallistujaa mukanaan.

Toimintamme tiiminä kehittyi kevään aikana: opittiin enemmän luottamaan toisen tekemiseen ja vaikka suunnittelimme kohtaamiset tarkasti, pystyimme ”lennossa” vaihtamaan suunnitelmia. Opettajatiiminä toimiminen vaatii hetkessä elämistä, mutta myös toisiin tiimiläisiin tutustumista, ennen kuin siitä saa kaiken irti. Tiiminä opittiin suunniteltua vapaamuotoisuutta: törmäilytilaisuudelle on hyvä olla raamit ja suunnitelmat, joista sitten joustetaan tarpeen tullen. Näkymät syksyille ovat valoisat, vaikkakin taas näyttää siltä, että aika asettaa haasteensa ja osallistujia saisi olla enemmän. Syksyn aluksi tiimi on ideoinut ”OOK-utiset”, joka on pienimuotoinen lehti hankkeen tapahtumista, menneistä ja tulevista. Siinä on kerrottu kevään kohtaamisista ja tiedotettu syksyn tulevista tapahtumista, mahdollisimman kuvallisesti. OOK-utisten toivotaan osaltaan houkuttelevan mukaan uusia uteliaita yrittäjämäisiä tai yrittäjämäiseksi kasvamassa olevia opettajia ja ohjaajia.

4 TULOS: TEORIAA JA HAVAINTOJA TOISIINSA PEILATEN

Seuraavaan taulukkoon 1 on koottu havaintoja sosiokonstruktivismiin ja yrittäjämäisen opettajuuden teorioista ja siitä, miten teema näkyy käytännön toteutuksessa. Taulukossa esitetään, kuinka sosiokonstruktivismiin periaatteet näkyvät toteutuneissa törmäilytilanteissa. Siinä esitetään myös, miten yrittäjämäinen opettajuus edistyy törmäilyjen kautta ja miten se on näkynyt tiimin toiminnassa.

Taulukko 1. Sosiokonstruktivismiin ja yrittäjämäisen opettajuuden arviointia törmäilytilanteissa.

Sosiokonstruktivismi	Miten näkyy törmäilyissä	Yrittäjämäinen opettajuus	Miten näkyy törmäilyissä	Miten näkyy tiimissä
yhteisöllisyys	ryhmädynaamiset ratkaisut: aloitus ja lopetus	uusi rooli	uudenlaiset kokeilut, tiimi oppimassa myös osallistujilta (utelaisuus)	vertaisuus osallistujien kanssa, suunniteltu (harjoiteltu)

				vapaamuotoisuus
tiedon jakaminen	avoin keskustelu, ajankoh- taisalustukset, nivelevaiheen yhteistyömallin ideointi	hetkessä elä- minen	pieni ryhmä edes- auttaa sitä, että kaikkien osallistujien oltava "läsnä"	käytäntö opettanut ja pakottanut
ryhmän jäsen- ten positiivinen riippuvuus	tullut esiin kommenteissa, ryhmän kohee- sio	oma- aloitteisuus	oma vastuu tehtä- vistä, niitä ei esim. palauteta etukäteen, omat tavoitteet, mo- tivaatio	jokaisen pa- nos tiimissä tärkeä ja huomioidaan; uudet ideat oleellisia (lo- kikirja, OOK- uutiset)
monipuolista ja avointa vuoro- vaikutusta	ryhmän jäsen- ten avautumi- nen	riskinotto	heittäytyminen uu- siin menetelmiin, keskusteluihin	jokainen tör- mäily sisältää riskinottoa, esim. osallis- tujia voi olla ilmoittautunut 30, mutta paikalle tulee 15
yksilöllinen vas- tuu	ennakkotehtä- vät, lokikirja- merkinnät, lop- purefleksio	luottamus omiin ja opis- kelijoiden ky- kyihin	tiimin aito kiinnostus osallistujien tuotta- maan tietoon: kaikki aineisto dokumen- toitu ja tehty kollaasi kaikille jakoon	oppiminen toimimaan yhdessä (oh- jaajat), osal- listujien ar- vostus
ryhmän toimin- nan ja oppimi- sen arviointi	loppuseminaari; ehkä kuitenkin enemmän to- teuttajatiimin vastuulla	epäonnistumi- sen sieto	ryhmädynamiikka, huumori osallistujien kesken	tiiminä pysty- tään paikka- maan ja poh- timaan, yh- dessä pa- rempi sieto, huumori, kokemukset ja tarinat
yhteistyötaitojen tunnistaminen ja kehittäminen	yhteistoiminnal- listen opetus- menetelmien ja	aktiivisuus	tiimi kannustaa me- netelmällisillä rat- kaisuilla, toisaalta	vastuualueet kohtaamisis- sa, toisaalta

	niiden kokeilujen kautta		pieni osallistujajoukko "pakottaa" tähän	ollaan hetkessä mukana
--	--------------------------	--	--	------------------------

5 JOHTOPÄÄTÖKSET: OPETTAJASTA ON MONEKSI?

Artikkelin tavoitteena oli arvioida sosiokonstruktivismin toimivuutta törmäilytoteutuksen taustalla sekä yrittäjämäisen opettajuuden edistämistä kahdella tasolla a. osallistuneiden opettajien kehittymisessä monitaitoisiksi, rohkeiksi osajiksi ja kokeilijoiksi sekä b. omassa toiminnassamme täydennyskoulutusryhmän vetäjätiiminä. Sosiokonstruktivismin periaatteet, yhteisöllisyys, tiedon jakaminen, ryhmän jäsenten riippuvaisuus, monipuolinen vuorovaikutus, ryhmän toiminnan arviointi sekä yhteistyötaitojen kehittäminen tulivat kaikki esiin törmäilyjen käytännön toteutuksessa. Ryhmän jäsenten positiivinen riippuvaisuus, yhteisöllisyys ja tiedon jakaminen tulivat esiin ryhmän edetessä yhä enemmän lisääntyneenä tarpeena keskustella itseä "vaivaavista" kysymyksistä. Ryhmä pystyi siis antamaan toisilleen vertaistukea ja toimimaan ammatillisen kasvun paikkana. Monipuolista vuorovaikutusta ja vertaistukea olisi voinut lisätä esimerkiksi ottamalla mukaan sosiaalista mediaa tapaamisten välille: osallistujat olisivat voineet jakaa arkeaan, kokemuksiaan, oppimistaan ja kysymyksiään myös kohtaamisten välillä. Kuitenkin painottamalla lähikohtaamisia saatiin säilytettyä ryhmän "tuoreus" ja kuulumisten uutuusarvo. Jatkossa kannattaa kuitenkin pohtia tätä ryhmän vuorovaikutuksen edistämistä niin, että heillä olisi myös koulutuksen jälkeen mahdollista jatkaa kanssakäymistä keskenään.

Kehittyivätkö perusasteen ja ammatillisen toisen asteen opettajat ja opinto-ohjaajat monitaitoisiksi ja rohkeiksi kokeilijoiksi. Ensimmäisen, kevään 2016 aikana toteutetun koulutuksen avulla voidaan todeta, että opettajat innostuivat kokeilemaan ja rohkaistuivat omassa toiminnassaan: ainakin silmät ja korvat avautuivat uusille mahdollisuuksille. Erinomaisen kasvualustan uudenlaiselle opettajuudelle toi se, että eräästä yläkoulusta oli mukana kolme opettajaa. Heidän mahdollisuutensa opettajuuden kehittäjinä näyttävät hyviltä: vertaistuki yrittäjämäiseksi opettajaksi kasvussa on oleellista (ks. Ruskovaara 2007, 148). Usein koulun arki on hektistä ja opetussuunnitelmauudistuksineen vie mukanaan pian normiarkeen, mutta yhdessä muutoksia on mahdollista saada aikaan. Osallistujien loppuseminaarissa kuvaavat uudenlaiset toimintamallit antavat myös viitteitä siitä, että monitaitoisuus tai ainakin uusien ideoiden ja mahdollisuuksien näkeminen lisääntyi tämän osallistujajoukon osalta. Sitä kautta voidaan saada myös viitteitä siitä, että yrittäjämäinen opettajuus edistyi.

Entä sitten oman toimintamme yrittäjämäisinä opettajina, kestääkö se päivänvalon? Törmäilytyyppistä toimintaa ohjaavilta vaaditaan ensisijaisesti hetkessä elämistä ja siihen tarttumista: jos jokin aihe askarruttaa, puhututtaa, niin sille pitää antaa aikaa ja unohtaa silloin omat suunnitelmat. Pitää osata antaa myös osallistujille aikaa puhua, tämä vaatii vetäytymistä pois paremmin tietävän, perinteisen opettajan roolista. Joskus pitää vaan malittaa, vaikka itsellä olisi paljon sanomista. Tähän olemme tiimissä kiinnittäneet huomiota ja tar-

koitus syksyn törmäilyissä on entistä enemmän antaa aikaa osallistujille ja toimia enemmän heidän peileinään ja nostaa esiin niitä teemoja, joista he puhuvat. Kuitenkaan unohdettavaa sitä, että koulutuksessa on aina oltava joku ”pihvi”, sisällöllinen elementti, jonka myötä osallistujat kokevat ”oppineensa” tai oivaltaneensa jotain uutta.

Yrittäjämäinen opettajuus on tämän kokemuksen mukaan helpompaa, kun on tiimi, jonka kanssa jakaa riskinottoa ja erityisesti epäonnistumisen sietoa. Törmäilykonseptia voisi vielä kehittää entistä enemmän siihen suuntaan, että törmäilyä tapahtuisi rajapinnoilla: yritysten ja opettajien kesken, etujärjestöjen ja opettajien kesken, eri asteiden opettajien kesken. Mahdollisuudet ovat rajattomat ja konsepti toimiva, kun mukana on ajankohtaista asiaa ja vertaisuutta, sosiokonstruktivismia ja halua sen toteuttamiseen. Iso haaste on kuitenkin toimijoiden saaminen koolle. OOK-hanke on koettanut ratkaista lähikohtaamisiin saapumisen vaivaa pilotoimalla myös kohtaamisia verkossa, e-OOK sovelluksena. Tästä on jo hieman kokemuksia, mutta siinäkin osallistujajoukko ei ole ollut kovin suuri ja verkossa törmäily, esimerkiksi kahden tunnin ”istunto” tuntuu aika pitkältä ja raskaalta.

Havaintojen ja tämän aineiston perusteella törmäilyjen toimintakonseptia voi näillä edellytyksillä suositella rohkeampien, luovempien, mahdollisuuksia havaitsevien opettajien koulutukseen ja täydennyskoulutukseen. Uudenlaisen, yhteistoiminnallisen opettajuuden myötä myös ryhmän vetäjä ”työssääoppi” jatkuvasti, pysyy kiinni akuuteissa teemoissa ja eriasteiden opettajien arjen havainnoissa. Läsnäytyminen vaatii hyviä voimavaroja, siinä tiimi tukena auttaa jaksamaan ja jatkamaan valitulla tiellä.

6 LOPUKSI

OOK – Oppimista ohjauksellisissa kohtaamisissa – koulutushanke on Opetushallituksen rahoittamaa opetustoimen henkilöstökoulutusta. Se on osallistujille maksutonta, mutta mahdollisista matka- ja majoituskuluista osallistujat vastaavat itse. Hanketta toteuttaa Tampereen ammattikorkeakoulu.

LÄHTEET

- Carrier, C. 2005. Pedagogical challenges in entrepreneurship education. Teoksessa: P. Kyrö & C. Carrier (eds.) The dynamics of learning entrepreneurship education in cross-cultural university context. Entrepreneurship education series 2/2005.
- Doise, W. & Mugny, G. 1984. The social development of the intellect. Teoksessa: M. Deutsch & P. T. Coleman (eds.) The handbook of conflict resolution: Theory and practice. San Fransisco: Jossey-Bass Publishers.
- Gibb, A. 1993. The enterprise culture and education. International small business journal 11, (3), 11-34.

- Lavonen & Meisalo et al. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.9.2016]. Saatavana: <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/yto/yto/>
- Luukkainen, O. 2008. Opettaja vuonna 2010. Opettajien perus- ja täydennyskoulutushankkeen (OPEPRO) selvitys 15. Loppuraportti. Helsinki: Opetushallitus.
- Miten opimme. Aivot, mieli, kokemus ja koulu. 2004. Helsinki: WSOY.
- Rauste-von Wright, M. J., von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: WSOY.
- Repo-Kaarento, S. 2010. Innostu ryhmästä. Miten ohjata oppivaa yhteisöä. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Ruskovaara, E. 2007. Opettajien yrittäjyys- ja yrittäjyyskasvatusasenteita. Teoksessa: P. Kyrö, H. Lehtonen & K. Ristimäki (toim.) Yrittäjyyskasvatuksen monia suuntia. Tampereen yliopiston kauppakorkeakoulu. Yrittäjyyskasvatuksen julkaisusarja 5/2007, 128-158.
- Taikopeda. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.9.2016]. Saatavana: http://www.taikopeda.fi/oppaitaopettamiseen/oppiminen/yhteistoiminnallinen_oppiminen.html
- Tapani, A. 2013. Ammatillinen opettajankoulutus liikkeessä – kohti tulevaisuuden tuulia vai tämänpäivän toisintoa? Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö, Ammattikasvatus. Pro gradu –tutkielma.
- Tapani, A. & Joensuu, M. 2013. Monikulttuurinen pedagogiikka. Teoksessa: R. Metsänen & L. Nisula (toim.) Mervan käsikirja – työkaluja oppilaitoksen monikulttuuriseen arkeen. HAMK. AOKKn julkaisuja 3/2013, 45-66.
- Tapani, A. & Ketko, M. 2014. Tsemppipajat yrittäjämäistä opettajuutta toteuttamassa? Teoksessa: A. Tapani, H. Kukkonen & A. Stenlund. (toim.) Pysäköinti kielletty – huoltoajo sallittu. Yrittäjyyspedagogiikka moottorina kohti uudenlaista ammatillisuutta. Tampereen ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja B. Raportteja 72, 80-97.
- Virtuaaliammattikorkeakoulu. Oppimiskäsityksistä. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.9.2016]. Saatavana: <http://www.edu.helsinki.fi/malu/kirjasto/yto/yto/>; <http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/041005/1081111669900/1085399771565/1085400274915/1085402716101.html>
- Wenger, E. 1998. Communities of Practice. Learning, Meaning and Identity. Cambridge: Cambridge University Press.